

СТАЛІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙ

Сущенко А.В.,

*студентка кафедри управління імені Олега Балацького,
Сумський державний університет, м. Суми, Україна,
susenkoanna8@gmail.com*

У складних умовах сьогодення сценарій глобального колапсу через дефіцит енергії, зміну клімату, втрату біорізноманіття та економічної невизначеності є цілком ймовірним. У політичних та суспільних сферах тривають палкі дебати щодо можливих альтернативних шляхів вирішення енергетичної кризи. Енергетичний сектор є ядром будь-якої економіки. І доступність енергетичних ресурсів та зміна цін на енергоносії впливають не тільки на окремі домогосподарства, організації та національні економіки, а й на міжнародну політику у цілому. Серед світової спільноти зростає усвідомлення, що задовольнити зростаючі потреби в енергії та підтримати трансформацію до чистих, сталих та відновлюваних технологій можливо лише через розвиток розумних технологій та стратегій в енергетичному секторі. Саме розумні технології сприяють кращій енергетичній трансформації організації, забезпечують нові можливості для отримання доходу та призводять до зміння бізнес-моделей.

Дана стаття присвячена дослідженню сталих бізнес-моделей організації на основі методу вибіркового анкетування. Відповідно до результатів дослідження, 100% респондентів бачать необхідність трансформації організації в Україні для переходу до сталого розвитку. При чому, 60 % опитаних вважають, що така трансформація можлива за наявності правильно сформованої стратегії. 93,3% респондентів стверджують, що таким чином можливо досягнути стратегічних переваг. З поміж опитаних, 53,3% респондентів вважають, що найбільше потребує впровадження сталих бізнес-моделей сфера енергетики, і 60% респондентів очікують на позитивний ефект від трансформації енергетичного сектору. Проте, лише 46,7% опитаних відомі організації, що використовують сталі бізнес-моделі ведення бізнесу. На думку опитаних, основним результатом використання сталих бізнес-моделей буде зменшення відходів. Більшість респондентів запропонували використовувати відновлювані джерела енергії для того, щоб удосконалити бізнес-моделі організації енергетичного сектору та досягнути цілей сталого розвитку. Саме такі трансформації зможуть містити екологічно дружнє середовище для адаптивних змін для зменшення залежності від викопних ресурсів.

***Ключові слова:** сталі бізнес-моделі, трансформація організації, сталий розвиток, відновлювані джерела енергії.*

DOI: 10.21272/1817-9215.2022.4-35

ВСТУП

З прийняттям ООН цілей сталого розвитку кардинально змінилися глобальні орієнтири діяльності, що застосовуються на різних управлінських рівнях організаціями у всьому світі. Такі цілі є основою нового стратегічного бачення, що дозволить забезпечити сталий розвиток та буде основою для оцінки діяльності організації, ефектів ведення їх бізнесу. Однак переваги та драйвери сталого розвитку не є очевидними. Загалом такі драйвери для бізнесу можуть полягати у виконанні дій у межах панівної парадигми кліматично-нейтральної економіки, що підкреслює потребу у створенні нових сталих бізнес моделей ведення бізнесу [1, 2]. Враховуючи пріоритетність сталого розвитку в межах національного розвитку як у цілому економіки України, так і для організацій стратегічних секторів економіки зокрема [3], є безумовно актуальним дослідження розвитку сталих бізнес-моделей організацій України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Декілька десятиліть тому вважалося, що концепція бізнес-моделей не має теоретичного обґрунтування в економіці та бізнес-дослідженнях. Проте з часом були розвинуті чіткі теорії створення вартості на основі бізнес-моделей. Вони пов'язані з дослідженням ефективності (через економіку трансакційних витрат), новизни (через інновації Шумпетера), взаємодоповнюваність (через теорію ефективного використання ресурсів). Проте теорія економічної вигоди не завжди зважає на потенційну чи реальну шкоду довкіллю та суспільству. Ці негативні наслідки

підкреслили важливість участі у прагненні до сталого розвитку. Ця ініціатива не обмежується лише юридичними чи фізичними особами; сталий розвиток підтримується урядами провідних економік світу. Протягом багатьох років існували заклики, щоб організації внесли свій внесок у досягнення сталого розвитку [4].

Концепція бізнес-моделей набула популярності під час буму доткомів у 1990-х роках, що поєднується з різноманітною дослідницькою діяльністю. Ця діяльність призвела до значного кола оглядів літератури. До прикладу, у роботі Геїсдорфера та ін. надано визначення концепції за різними роками та авторами, починаючи з 2010 року до 2017 [5]. Першою головною метою задуманої концепції було трансформувати компанії на більш стійку економічну систему та забезпечити важелі для інтеграції міркувань щодо сталості в організації та допомогти компаніям досягти своїх амбіцій щодо сталого розвитку. У сучасному світі, поняття сталих бізнес-моделей розглядається як джерело конкурентних переваг. Таким чином, можна стверджувати, що концепція сталих бізнес-моделей може замінити концепцію звичайних бізнес-моделей, як стала конкурентна перевага замінила звичайну конкурентну перевагу.

Спільним для визначення у літературі є те, що сталі бізнес-моделі розглядаються як модифікація концепції традиційних бізнес-моделей з доданими певними цілями та характеристиками, а також вони або включають концепції, принципи та цілі, що спрямовані на сталість, або інтегрують сталість у свої ціннісні пропозиції, діяльність зі створення та надання цінності та механізми отримання цінності [4].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даної статті є проведення моніторингового дослідження сталих бізнес-моделей організацій.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При написанні даної роботи застосовувався метод вибіркового анкетування для дослідження сталих бізнес-моделей організацій.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

З метою дослідження сталих бізнес-моделей організації було проведено анкетування, що дало змогу у загальному вигляді оцінити ключові питання сталої трансформації організацій України. Відповідно до результатів дослідження, 100% респондентів бачать необхідність трансформації організацій в Україні для переходу до сталого розвитку. При чому, 60 % опитаних вважають, що така трансформація можлива за наявності правильно сформованої стратегії (рис. 1). Однак, 93,3% респондентів вважають, що таким чином можливо досягнути стратегічних переваг (рис. 2).

Рисунок 1 – Розподіл відповідей респондентів на питання «Чи необхідні трансформації організацій в Україні для переходу до сталого розвитку?»

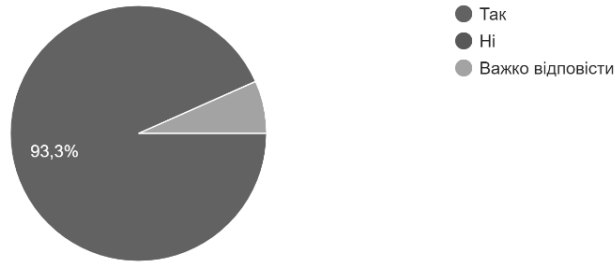

Рисунок 2 – Розподіл відповідей респондентів на питання «Чи потребується впровадження сталих бізнес-моделей для досягнення стратегічних переваг організацій в Україні?»

З поміж опитаних, 53,3% вважають, що найбільше потребує впровадження сталих бізнес-моделей сфера енергетики (рис. 3), і 60% бачать позитивний ефект від трансформацій енергетичного сектору (рис. 4).

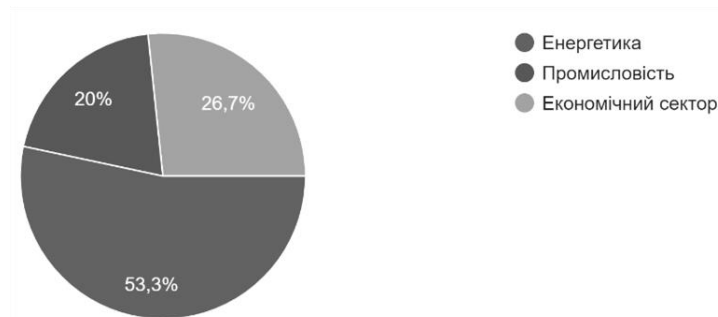

Рисунок 3 – Розподіл відповідей респондентів на питання «Який сектор найбільше потребує впровадження сталих бізнес-моделей?»

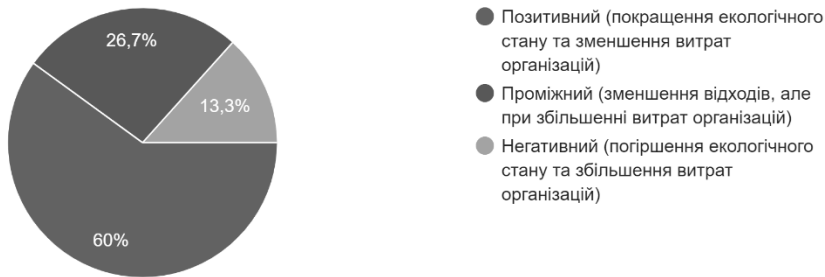
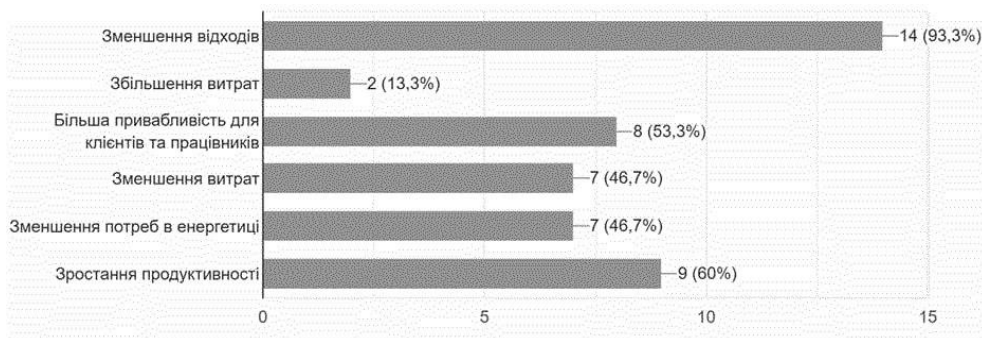

Рисунок 4 – Розподіл відповідей респондентів на питання «Який ефект від трансформацій енергетичного сектору в Україні?»

Проте, лише 46,7% опитаних відомі організації, що використовують сталі бізнес-моделі ведення бізнесу (рис. 5). Основним результатом використання сталих бізнес-моделей, буде на думку опитаних зменшення відходів (рис. 6). А для удосконалення бізнес-моделей організацій енергетичного сектору для досягнення цілей сталого розвитку, більшість респондентів запропонувала використовувати відновлювані джерела енергії (рис. 7).

Рисунок 5 – Розподіл відповідей респондентів на питання «Чи Ви знаєте організації, що успішно використовують сталі бізнес-моделі в Україні?»

Рисунок 6 – Розподіл відповідей респондентів на питання «Що з перерахованого нижче, на Вашу думку, є результатом використання сталих бізнес-моделей організаціями?»

Рисунок 7 – Хмара слів з відповідей респондентів на питання «Як, на вашу думку, можливо удосконалити бізнес-моделі організацій енергетичного сектору для досягнення цілей сталого розвитку?» (Програмне забезпечення: © Jason Davies, <https://www.jasondavies.com/wordcloud/>)

ВИСНОВКИ

Сталі бізнес-моделі можуть містити вирішення екологічних проблем, що пов'язані з викидами виробництв енергетичного сектору. Ці моделі більш дружні до навколишнього середовища та є частиною «зеленого» зростання. Вони не лише забезпечують формування та підтримування цінностей компаній, а й створюють конкурентні переваги. Ці моделі найбільш поширені при сталих трансформаціях організацій.

Хоча процес переходу до сталих бізнес-моделей доволі таки складний, проте такий процес може містити альтернативні рішення для уникнення глобального колапсу через дефіцит енергії. Незважаючи на те, що світ змінюється та стає більш модернізованим, організації все ще мають бар'єри на шляху до сталої трансформації. Хоча саме сталі перетворення утворюють екологічно дружнє середовище для адаптивних змін при одночасному зменшенні залежності від викопних ресурсів.

SUMMARY

Sushchenko A. V. Sustainable business models and transformation of organizations.

In today's complex environment, the scenario of global collapse due to energy shortages, climate change, loss of biodiversity, and economic uncertainty is quite likely. Fierce debates continue in the political and social spheres regarding possible alternative solutions to the energy crisis. The energy sector is the core of any economy. And the availability of energy resources and changes in energy prices affect not only individual households, organizations, and national economies but also international politics as a whole. There is a growing awareness among the global community that meeting the ever-increasing energy needs and supporting the transformation to clean, sustainable and renewable technologies is only possible through the development of smart technologies and strategies in the energy sector. It is smart technologies that contribute to a better energy transformation of organizations, provide new opportunities for generating income and lead to changes in business models.

This article is devoted to the study of sustainable business models of organizations based on the method of survey sampling. According to the results of the study, 100% of respondents see the need to transform organizations in Ukraine for the transition to sustainable development. Moreover, 60% of respondents believe that such a transformation is possible if there is an adequately formed strategy. 93.3% of respondents claim that it is probable to achieve strategic advantages in this way. Among those surveyed, 53.3% of respondents believe that the energy sector needs sustainable business models, and 60% of respondents expect a positive effect from energy sector transformations. However, only 46.7% of respondents are aware of organizations that use sustainable business models. According to the interviewees, the main result of using sustainable business models will be the reduction of waste. Most respondents suggested using renewable energy sources to improve the business models of energy sector organizations and achieve sustainable development goals. Such transformations will be able to contain an ecologically friendly environment for adaptive changes to reduce dependence on fossil resources.

Keywords: sustainable business models, transformation of organizations, sustainable development, renewable energy sources.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Sullivan K., Thomas S., Rosano M. Using industrial ecology and strategic management concepts to pursue the sustainable development goals. *Journal of Cleaner Production*. 2018. 174. 237-246. doi:10.1016/j.jclepro.2017.10.201.
2. Bilan Y. V., Chygryn O., Kolosok S. Environmental and economic impacts of energy transformation: concepts innovation and business models. 2021. Szczecin: Centre of Sociological Research. 170 p.
3. Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки Розпорядження Кабінету Міністрів України: стратегія від 04.08.2021 № 907-р. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2021-%D1%80#Text>.
4. Brundtland G. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. United Nations General Assembly document A/42/427. Sustainable Development Knowledge Platform. 1987. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> Text.
5. Geissdoerfer M., Vladimirova D., Evans, S. Sustainable business model innovation: A review. *Journal of Cleaner Production*. 2018. 198. 401-416. doi:10.1016/j.jclepro.2018.06.240.

REFERENCES

1. Sullivan, K., Thomas, S., & Rosano, M. (2018). Using industrial ecology and strategic management concepts to pursue the sustainable development goals. *Journal of Cleaner Production*, 174, 237-246. doi:10.1016/j.jclepro.2017.10.201.
2. Bilan, Y. V., Chygryn, O., Kolosok, S. (2021). *Environmental and economic impacts of energy transformation: concepts innovation and business models*. Szczecin: Centre of Sociological Research, 170 p.
3. Pro skhvalennia Stratehii enerhetychnoi bezpeky Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy: stratehiia vid 04.08.2021 № 907-p. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2021-%D1%80#Text>.
4. Brundtland, G. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. United Nations General Assembly document A/42/427. Sustainable Development Knowledge Platform. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>.
5. Geissdoerfer, M., Vladimirova, D., & Evans, S. (2018). Sustainable business model innovation: A review. *Journal of Cleaner Production*, 198, 401-416. doi:10.1016/j.jclepro.2018.06.240.

Науковий керівник: Колосок С.І., к.е.н., доц., доцент кафедри управління імені Олега Балацького, Сумський державний університет.